

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

Πρώτη προσέγγιση του περιβάλλοντος για παιδιά προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας

Θάλεια Καλαμπαλίκη, Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπ/σης Πρωτοβάθμιας Εκπ/σης Ν. Ευβοίας

Λέξεις κλειδιά: παραμύθι – αφήγηση - τοπικό περιβάλλον – δημιουργικές δραστηριότητες – αποφάσεις – ανάληψη δράσης

Θεματική ενότητα: Σχολικό πρόγραμμα – Πιλοτικό πρόγραμμα για τα σχολεία του νομού Ευβοίας.

Περίληψη

Το παραμύθι συμβάλλει στη νοητική και ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών και μπορεί ν' αξιοποιηθεί ουσιαστικά για την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση τους. Από τη σχ. χρονιά 2000 - 1 σχεδιάσαμε και προτείναμε στους εκπαιδευτικούς του νομού Ευβοίας την εκπόνηση προγραμμάτων με το γενικό τίτλο «οικολογικά παραμύθια».

Αρχικά καταρτίστηκε κατάλογος παραμυθιών με κριτήριο την ποιότητα του λογοτεχνικού λόγου και την πρωτοτυπία στην παρουσίαση των περιβαλλοντικών μηνυμάτων. Τα θεματικά πεδία στα οποία κινήθηκαν οι επιλογές μας είναι η θαλάσσια ρύπανση, η τροφική αλυσίδα, τα είδη που βρίσκονται σε κίνδυνο, το αστικό πράσινο και τα απορρίμματα. Η προσέγγιση του θέματος γίνεται σε τέσσερις φάσεις 1.αφήγηση του παραμυθιού, 2.επεξεργασία μέσα στην τάξη σε συμβολικό επίπεδο, 3. ανίχνευση και μελέτη του κυρίαρχου θέματος ή προβλήματος, που διατυπώνεται στο μύθο, στο τοπικό περιβάλλον 4. απόφαση και σχετική δράση.

Σκοπός

Σκοπός του προγράμματος « Οικολογικά παραμύθια » είναι η καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης των παιδιών κυρίως προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας και η ευαισθητοποίηση σε βασικά περιβαλλοντικά θέματα, μέσα από τα ερεθίσματα, που προσφέρονται από επιλεγμένα σύγχρονα παραμύθια.

Η ευαισθητοποίηση αυτή επιτυγχάνεται αρχικά δίνοντας την ευκαιρία στα παιδιά να προσεγγίσουν μέσα στην τάξη σε συμβολικό επίπεδο και με ευχάριστες δημιουργικές δραστηριότητες το κύριο περιβαλλοντικό πρόβλημα ή θέμα που τίθεται στο παραμύθι. Στη συνέχεια να ανιχνεύσουν με τις γνωστές περιβαλλοντικές μεθόδους και να μελετήσουν το περιβαλλοντικό πρόβλημα ή θέμα βιώνοντας εμπειρίες από το τοπικό περιβάλλον. Τέλος μέσα από τη σύγκριση, που θα προκύψει τα παιδιά να λάβουν αποφάσεις και να αναλάβουν σχετικές δράσεις για την προστασία του τοπικού τους περιβάλλοντος.

Παράλληλα το πρόγραμμα σκοπεύει να μυήσει τα παιδιά στον έντεχνο λόγο και τα βοηθήσει να απολαύσουν τη χαρά της αφήγησης .

Στοιχεία

Α. Το πρόγραμμα «Οικολογικά Παραμύθια» ξεκίνησε τον Απρίλιο 2001 όπου με την ευκαιρία της Παγκόσμιας Ημέρα Παιδικού βιβλίου 15 εκπαιδευτικοί ακολουθώντας τον προτεινόμενο σχεδιασμό αφηγήθηκαν στους μαθητές τους

επιλεγμένα παραμύθια με οικολογικό περιεχόμενο και τα επεξεργάστηκαν επιλέγοντας σχετικές δημιουργικές δραστηριότητες μέσα και έξω από το σχολείο.

Μεθοδολογικές οδηγίες δόθηκαν αρχικά στους εκπαιδευτικούς σε παιδαγωγική συνάντηση καθώς και σχετική υποστήριξη κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του προγράμματος. Μετά το τέλος των προγραμμάτων ακολούθησε η φάση της αξιολόγησης η οποία πραγματοποιήθηκε με παιδαγωγική συνάντηση - συζήτηση όλων των συμμετεχόντων και με την σύνταξη έκθεσης δραστηριοτήτων.

Αποσπάσματα από τις εκθέσεις των εκπαιδευτικών δημοσιεύθηκαν στην έκδοση του Γραφείου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Νομού Ευβοίας, «Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Εύβοια», Χαλκίδα, Νοέμβριος 2001, σ. 119 – 125

Β. Μετά την επεξεργασία των στοιχείων της αξιολόγησης ακολούθησε η φάση της πιλοτικής εφαρμογής του προγράμματος για τις σχ. χρονιές 2001 –2. , 2002 – 3.

Προτάθηκαν 28 παιδικά βιβλία από τα οποία την μεγαλύτερη προτίμηση των εκπαιδευτικών συγκέντρωσαν τα παρακάτω

1. Ευγένιου Τριβιζά, Τα τρία μικρά Λυκάκια. Μίνωας
2. Χρήστου Μπουλιώτη, Η χελωνίτσα Καρέττα – Καρέττα και το παλιό Φολκσβάγκεν, Παπαδόπουλος
3. Σοφίας Ζαραμπούκα, Το βρωμοχώρι, Κέδρος
4. Λίτσας Παναγιωτοπούλου, Ένα δέντρο ζητάει αυλή, Μίνωας
5. Τζέμης Τασάκου, Η Μοναχική Φώκια και το παλτό της κυρίας Προέδρου, Κέδρος
6. Σ. Σιλβεστάιν, Το δέντρο που έδινε, Δωρικός

1η φάση Το πρόγραμμα ξεκινά με αφήγηση σύμφωνα με τους σύγχρονους αφηγηματικούς κανόνες σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο και δημιουργώντας την κατάλληλη παιδαγωγική ατμόσφαιρα.

2^η φάση. Στη φάση αυτή τα παιδιά θα πρέπει να κατανοήσουν το περιβαλλοντικό θέμα ή πρόβλημα, που παρουσιάζεται στην ιστορία Εκτός από μια αναμενόμενη συζήτηση στο τέλος του παραμυθιού οι μαθητές μπορούν να εμπλακούν σε διάφορες δραστηριότητες, ανάλογα με το ενδιαφέρον που θα επιδείξουν όπως ενδεικτικά αναφέρουμε δραματοποίηση, δρώμενο και παιχνίδι ρόλων, εικαστικές δραστηριότητες (Εικονογράφηση σκηνών του παραμυθιού, κατασκευές, πλαστική), αναδίγηση με αντικείμενα και κούκλες(κουκλοθέατρο και αντικειμενοθέατρο), ανατροπή της εξέλιξης του μύθου ή συνέχιση της τελειωμένης ιστορίας, δημιουργία αυτοσχέδιων ποιημάτων και ιστοριών (βασισμένων σε πρόσωπα, καταστάσεις, αντικείμενα) κ.ά.

Γ, φάση Στη φάση αυτή τα παιδιά θα συγκρίνουν και θα διαπιστώσουν αν το κυρίαρχο θέμα ή πρόβλημα υφίσταται στο τοπικό τους περιβάλλον και ανάλογα με την ηλικία τους θα προβούν στη μελέτη του.

Υιοθετούνται οι συνήθεις περιβαλλοντικές μέθοδοι προσέγγισης του θέματος όπως εν μέρει η μέθοδος Project, Μελέτη Πεδίου Περιβαλλοντικά μονοπάτια., κ.ά.

Προτείνουμε καταγραφή του περιβάλλοντος χώρου, φωτογράφιση, επισκέψεις, συνεργασία με ειδικούς, επικοινωνία με τοπικούς φορείς

Δ, Φάση Τα παιδιά βιώνοντας τις προηγούμενες εμπειρίες και προσεγγίζοντας το περιβαλλοντικό θέμα λαμβάνουν αποφάσεις τις οποίες και κοινοποιούν στο τοπικό περιβάλλον και αναλαμβάνουν σχεδιασμένες δράσεις για την προστασία του

Το πρόγραμμα ολοκληρώνεται με τις προτάσεις μας για παρουσίαση όπως για παράδειγμα δρώμενα από το παραμύθι, κριτική του παραμυθιού(σάτιρα), έκθεση φωτογραφικού υλικού και εικαστικών, παραγωγή εντύπου κ.ά

Στις συναντήσεις συνεργασίας με τους εκπαιδευτικούς καταγράφηκε το ενδιαφέρον και ο ενθουσιασμός των παιδιών, η συμμετοχή των γονιών και η αγαστή συνεργασία των φορέων.

Επίσης αυξήθηκε το ενδιαφέρον των παιδιών για εξεύρεση και άλλων παραμυθιών με παρόμοιο θέμα με αποτέλεσμα να εμπλουτιστεί ο κατάλογος των οικολογικών παραμυθιών και να προστεθούν μικρές ιστορίες και ποιήματα

Σε ορισμένα σχολεία υλοποιήθηκε και η πρόταση μας για γιορτή παραμυθιών στο τέλος της σχολικής χρονιάς.

Σχετικές παρουσιάσεις από τους συντονιστές προγραμμάτων με θέμα «Οικολογικά παραμύθια» πραγματοποιήθηκαν στην ημερίδα παρουσίασης προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (4 Ιουνίου 2003) στα πλαίσια του 4^{ου} Φεστιβάλ Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Α/θμιας Εκπ/σης Ν. Ευβοίας
Επίσης το πρόγραμμα του 1^{ου} Νηπιαγωγείου Ερέτριας δημοσιεύθηκε στο Περιοδικό Σύγχρονο Νηπιαγωγείο, τ. 33 Μάιος & Ιούνιος 2003 σ. 44 – 51

Τη σχ. χρονιά 2003 – 4 το συνεχίστηκε η εφαρμογή του προγράμματος σε σχολεία του Νομού.

Βιβλιογραφία

Αθανασάκης Αρτέμης – Κουσουρήs Θεόδωρος , Περιβάλλον και Οικολογία στην εκπαίδευση, Δαρδανός, Αθήνα 1999

Αναγνωστόπουλος Βασίλης, Τέχνη και Τεχνική του παραμυθιού, Καστανιώτης, Αθήνα 1997

Γεωργόπουλος Αλέξανδρος – Τσαλίκη Ελισάβετ, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Gutenberg, Αθήνα 2003

Καλαμπαλίκη Θάλεια , «Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στο Νηπιαγωγείο» στο Γ. Μπαγάκης (επιμ), Προαιρετικά Εκπαιδευτικά Προγράμματα στη Σχολική Εκπαίδευση, Μεταίχμιο, Αθήνα 2000

Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου, Η τέχνη της Αφήγησης, Πατάκης Αθήνα
Παρασκευόπουλος Στέφανος – Κορφιάτης Αλέξανδρος, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Χριστοδουλίδης, Θεσσαλονίκη 2003

Σκαναβή – Τσαμπούκου Κων/να, Περιβάλλον και Κοινωνία, Καλειδοσκόπιο, Αθήνα 2004

Χρυσαιφίδης Κώστας, Βιωματική – Επικοινωνιακή Διδασκαλία, Gutenberg, Αθήνα 1996

J.H. Helm - L. Katz, Μέθοδος και Προσχολική Αγωγή, Μεταίχμιο, Αθήνα 2001

Guide pratique d'education a l'environnement, Chronique Sociale, Lyon 1999